

prof. dr inż. arch. Marek Budzyński
ul. Pasaż Ursynowski 9 m 3s
02-784 Warszawa
tel. 668790803, 22 648 44 25
e-mail: mb@mbarch.pl

Warszawa, 31.07.2018

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr inż. Andrzeja Dudzińskiego
pt. "Architektura Szkół Publicznych stopnia podstawowego
zrealizowanych w latach 2002-2013
w środowisku intensywnej zabudowy miejskiej Nowego Jorku"
opracowanej na Wydziale Architektury Politechniki Białostockiej
pod opieką promotorską dr hab. inż. arch. Zdzisława Pelczarskiego prof. nzw. w PB

1. Podstawa opracowania

- 1.1. Umowa na opracowanie recenzji w przewodzie doktorskim z dziekanem Wydziału architektury Politechniki Białostockiej dr hab. inż. arch. Aleksandrem Asanowiczem prof. nzw. w PB.
- 1.2. egzemplarz rozprawy doktorskiej
- 1.3. Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r. (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm. Dz. U. z 2005 r. nr 164 poz. 1365) wraz z późniejszymi zmianami z dn. 01.10.2011 r.

2. Charakterystyka struktury i treści rozprawy.

Recenzowaną pracę doktorską mgr inż. arch. Andrzeja Dudzińskiego przedstawiono w jednotomowym opracowaniu, podzielonym na 5 rozdziałów, spis literatury, spis tabel, fotografii i rysunków. Streszczenie - summary razem 239 stron oraz Aneks - Katalog reprezentatywnych obiektów szkolnych, który liczy 4 strony i 50 kart katalogowych.

2.1. Rozprawa oparta jest na fascynacji autora architekturą szkolną, w dużym stopniu wynikającą z siedmioletniej emigracji do Nowego Jorku i trafienia na okres szkolnego boomu zainicjowanego polityką burmistrza miasta Michaela Bloomberga. We wstępie zarysowany jest problem światowej eksplozji ludności miast i związanego z nią kryzysu oświaty, co stanowi istotny problem równoważenia rozwoju kultury i związanego z nim kryzysu procesów i Natury i Kultury.

2.2. Wprowadzenie, w którym uzasadniony jest wybór tematu (R1) rozpoczyna się od cytowania:

- "Rozwój wielkich miast jest procesem ciągłym o charakterze ewolucyjnym podobnym do przeformowań organizmów żywych..."
- "...Nasze miasta są swoistym mikrokosmosem, o złożonej strukturze i zasadach funkcjonowania uwarunkowanych historycznie, geograficznie i cywilizacyjnie..."
- "Wymaga nawet "kreatywnej interpretacji" obowiązujących przepisów i norm"
- "w przypadku szkoły za kluczowe uznaje się potrzebę zapewnienia ... określonych standardów szkolnych".
- "Miasto Nowy Jork stanowi organizm bardzo zróżnicowany w strukturze poszczególnych części..."
- Opracowanie "ma stanowić odpowiedź na uniwersalne wymagania stawiane współczesnym szkołom lokowanym w istniejącym już środowisku intensywnej zabudowy miejskiej".

To stanowi przedmiot i zakres badań, ale określa się, że "W pracy skoncentrowano się przede wszystkim na analizie i ocenie zewnętrznych relacji szkoły do jej otoczenia".

2.3. Na ww. tle ogólnym, stosunku obywatelskim, osobistym (emigracja) oraz bezpośredniej pracy w ramach uregulowań miejskich (SCA) w prywatnych pracowniach przy projektowaniu i nadzorze nad budowlami, oparto trzy główne tezy pracy:

"Teza 1

Architektura szkół publicznych stopnia podstawowego powstałych po roku 2002 w Nowym Jorku jest rezultatem kompromisowych - w stosunku do rozwiązań modelowych - decyzji projektowych i realizacyjnych, wynikających z uwzględnienia wielu specyficznych czynników determinujących. Składają się na nie przede wszystkim uwarunkowania lokalizacji w strukturze urbanistycznej o wysokiej intensywności zabudowy i zaludnienia.

Teza 2

Zastosowane przez władze Nowego Jorku i działającą w ich imieniu organizację SCA (School Construction Authority) zasady prowadzenia inwestycji dowodzą, że program masowej, systemowej realizacji obiektów oświatowych, pomimo wysokiego stopnia standaryzacji rozwiązań projektowych i wykonawczych, wynikających ze ściśle zdefiniowanych założeń inwestorskich, może skutkować powstawaniem form budynków szkolnych odróżniających się wzajemnie indywidualnym charakterem architektonicznym.

Teza 3

Dynamiczny rozwój inwestycji szkolnych w Nowym Jorku, zapoczątkowany w roku 2002, ma unikalny charakter i jest wynikiem nowatorskiej formuły funkcjonowania miejskiej agencji o nazwie School Construction Authority (SCA). Źródło wysokiej jakościowej i ilościowej efektywności działań tego podmiotu leży w decyzji przekazania mu bardzo szerokich pełnomocnictw obejmujących wszystkie fazy procesu inwestycyjnego."

2.4 W opracowaniu przyjęto metodę badawczą - "metodę indukcyjną". Kryterium doboru przykładów były:

- "przynależność do określonego pola badawczego związanego z czasem i miejscem badań"
- "lokalizacja w środowisku intensywnej zabudowy miejskiej".

W podrozdziale - Stan badań - stwierdzono "nie napotkano na jednolite, spójne opracowanie dotyczące tematu architektury budynków szkolnych w intensywnej zabudowie miejskiej".

Podsumowanie Wprowadzenia (R1) zamyka zdanie "niniejsza praca służyć ma obiektywnemu poznaniu mechanizmów, jakie udało się wdrożyć w Nowym Jorku na początku XXI wieku".

Zawarte w (R2) "Uwarunkowania ogólne determinujące pole badawcze" wprowadzają ponownie w szerokie globalne, państwowe (USA) i edukacyjne zagadnienia realizacji szkół w Nowym Jorku. W podsumowaniu czytamy "Przymiotnik "publiczny" ma tu znaczenie fundamentalne, gdyż chodzi o dostęp do dobrych szkół dla wszystkich mieszkańców, niezależnie od poziomu zamożności". Brak informacji o problemach bezdomności i wysokości podatków.

Reprezentatywny zbiór Nowojorskich Szkół Publicznych Stopnia Podstawowego (R3) oparty jest o:

- źródła materiału badawczego: SCA, strony internetowe Urzędów Miejskich
- doświadczenia praktyczne autora: organizacje non-profit, strony GIS (Geographic Information System)

obejmuje okres 2002 - 2015.

Podano przekonywujące kryteria selekcji przykładów. Wybrano 50 przykładów analizując "aspekty lokalizacyjne" (Tab. 3.2) Wyciągnięte wnioski są naturalne:

- "szkoły na zupełnie nowych działkach"
- "rozbudowy, przebudowy istniejących już obiektów"
- "nowe szkoły zbudowane po rozbiorze innych budynków".

W (R4) - Analizy - podano ich Kryteria (4.1), wykazujące zawężenia analiz do "specyficznej grupy obiektów oświatowych usytuowanych w zabudowie miejskiej o różnym stopniu jej intensywności".

Wzorzec modelowy (4.2) amerykański na tle doświadczeń polskich i innych krajów. Zasygnalizowano niezwykle interesujące przenikania się państwowych systemów opartych o odmienne podstawy polityczne (ideologiczne). Szkoda, że nie zauważono projektu Ursynowa Płn., całościowo rozwiązującego problem miasta i szkół na tle analiz demograficznych i społecznych.

Przeprowadzono analizę porównawczą badanych obiektów (4.3):

- zewnętrznych relacji funkcjonalno-przestrzennych (4.3.1) (9 kryteriów) właściwie wartościujących problem, choć drobny błąd numeracji powoduje niewielkie zawirowanie
- uwarunkowań przestrzennych (4.3.2)
- zewnętrznych form architektonicznych (4.3.3)

"negatywne aspekty lokalizacji są kompensowane przez atrakcyjne i przyjazne rozwiązania wewnątrz"

"ważne jest, aby szkoły swoją formą uwrażliwiały plastycznie i edukowały architektonicznie najważniejszych jej użytkowników - dzieci".

wybrane aspekty przepisów prawnych (4.3.4) to fundamentalne kryterium,

- charakterystyka kształtowania funkcji wewnątrz budynków szkolnych (4.3.5) jest de facto kontynuacją, uszczegółowieniem pkt 4.3.4. Regulacja zestandaryzowanie elementów wpływających na bezpieczeństwo dzieci i elastyczności nauczania i użytkowania, znakomicie syntetycznie pokazane rysunkowo, opisane i obfotografowane. Wybór porównywany z prawem polskim oparty o bardzo interesujące stwierdzenie "w Stanach Zjednoczonych mamy do czynienia z systemem o wiele bardziej ugruntowanym, stabilnym i przewidywalnym niż w Polsce". "Podkreślić tu jednak należy większą elastyczność w podejściu do wymaganych przepisów niż ma to miejsce w naszym kraju".
- rozwiązania konstrukcyjne i materiałowe (4.3.6)
- instalacje artystyczne (4.3.7).

Podsumowanie (4.4) - wyniki badań przedstawiono wprost w tabelarycznych uproszczonych parametrach analiz.

Podsumowanie (5.1) niezmiernie wyraziście podkreśla:

- "...efekty programu budowy szkół w Nowym Jorku, zarówno z uwagi na skalę ilościową przedsięwzięcia, jak i relatywnie krótki czas ich powstania stanowią unikalne i prekursorskie w skali światowej osiągnięcia inwestycyjne. Udało się tam stworzyć przede wszystkim efektywne rozwiązania organizacyjne, umożliwiające sprawny proces projektowy oraz wykonawczy. Świadomość tych faktów dała podstawę do sformułowania głównych tez pracy.

Udowodniono, iż uzyskane efekty są wynikiem systemowych, kontrolowanych ściśle przez inwestora zastępczego, determinant projektowych, realizacyjnych i ekonomicznych, możliwych dzięki nowatorskim i konsekwentnym działaniom agencji New York City School Construction Authority (NYC SCA)".

- W wyniku przeprowadzonych badań stwierdzono, że:

"I. Istnieją ściśle wzajemne relacje, pomiędzy jakością szkół (zarówno w sensie poziomu kształcenia, organizacji, ale również warunków lokalowych) a oceną atrakcyjności i

wartości danej dzielnicy miasta. Trafne rozwiązania architektoniczno-urbanistyczne szkół skutkują zwykle pozytywnym sprzężeniem zwrotnym ze strony nie tylko bezpośrednich użytkowników, ale i większości mieszkańców danej jednostki osadniczej.

2. Zmiany demograficzne w strukturze wieku mieszkańców są nieuniknione. Wyniki aktualizowanych danych statystycznych oraz prognoz demograficznych stanowiły podstawę w planowaniu lokalizacji, struktury oraz wielkości szkół.

3. W decyzjach poprzedzających prace projektowe przy sporządzaniu programu funkcjonalno-użytkowego, niezbędnym narzędziem pomocniczym były analizy istniejącej infrastruktury społecznej, odzwierciedlonej w przestrzeniach publicznych w obszarze funkcjonowania szkoły (obiekty sportowe, parki, place zabaw, biblioteki publiczne, muzea, teatry, kina, sale koncertowe etc.).

4. Bezpieczeństwo użytkowników stanowiło zasadnicze kryterium przy ustalaniu rozwiązań projektowych.

5. Powtarzalność rozwiązań konstrukcyjno-materiałowych sprzyjała realnej intensyfikacji procesu inwestycyjnego.

6. Uciążliwości wynikające z lokalizacji w specyficznej strukturze urbanistycznej Nowego Jorku (komunikacja; hałas; klimat - parametry specyficznych warunków atmosferycznych dla danego regionu; zagrożenia sejsmiczne; warunki higieniczno-sanitarne; bezpieczeństwo) wymagały stosowania specjalnych rozwiązań technicznych i organizacyjnych redukujących ich negatywny wpływ.

7. Skuteczne mechanizmy ułatwiające proces udzielania pozwoleń administracyjnych dla inwestycji publicznych miały poważny wpływ na sprawność procesu realizacji".

Weryfikacja tez pracy (5.2)

Stwierdza, że badania potwierdzają stawiane na początku pracy tezy.

Literatura, spisy tabel, fotografii, rysunków podbudowują i porządkują opracowanie oparte o katalog reprezentatywnych obiektów szkolnych.

Streszczenie znakomicie syntetycznie podaje opis badań i podstawowe wnioski, co warto tu zacytować:

"W pracy ustalono, że dynamiczny rozwój inwestycji szkolnych w Nowym Jorku, zapoczątkowany w roku 2002, ma unikalny charakter i jest wynikiem nowatorskiej formuły funkcjonowania miejskiej agencji o nazwie School Construction Authority (SCA). Źródło wysokiej jakościowej i ilościowej efektywności działań tego podmiotu leży w decyzji przekazania mu bardzo szerokich pełnomocnictw obejmujących wszystkie fazy procesu inwestycyjnego.

Wyniki pracy zawarte w jej podsumowaniu upoważniają do stwierdzenia uniwersalności rozwiązań zastosowanych w Nowym Jorku i przydatności w rozwiązywaniu podobnych problemów w innych miastach.

Na podstawie analizy procesu realizacyjnego wykazano, że istotną rolę pełni standaryzacja poszczególnych rozwiązań. Pozwala ona zredukować błędy projektowe i wykonawcze, wydatnie skraca czas potrzebny na sporządzanie dokumentacji, jak również ułatwia komunikację pomiędzy uczestnikami procesu inwestycyjnego.

Stwierdzono, że budynki o tej samej funkcji użytkowej uzyskują swój oryginalny charakter w wyniku różnych założeń projektowych zależnych od zmieniających się uwarunkowań urbanistycznych, wyboru użytych materiałów, inwencji projektantów, wymagań inwestora etc. Badania wykazały, że zewnętrzne formy budynków szkolnych wyróżniają się indywidualnym charakterem".

W (R5) w Syntezie wyników pracy badawczej - Podsumowanie i wnioski

Wydaje mi się, że w pierwszym zdaniu Podsumowania niepotrzebnie użyto słowa "naukowego".

Do zgłębienia fenomenu "przestrzeni egzystencjalnej, którą jest bez wątpienia miasto Nowy Jork" niezbędnie jest wejście w analizę poznawczą obejmującą całokształt historii urbanistyki, rozumianej jako przekształcenie przestrzeni dla potrzeb Życia ze szczególnym uwzględnieniem takich ludzi i ich idei jak: Owen, Hausman, Howard, Moses, Jacobs, a w Polsce: Tołwiński, Jawornicki, spółdzielczość, socrealizm, Hansen, Skibniewska, rzuconych na tło dominujących przekształceń władzy i wiedzy o społeczeństwie. Przecież nie jest to poziom konfliktu developerzy - urbaniści. Choć on jest też realny. Związek kształtowanie przestrzeni - system Wartości i Władzy uważam za fundamentalny związek również w naszym zawodzie.

Wprowadzenie w opracowanie elementów intuicyjnego stosunku do ww. związku uważam za wartościowe, niezbędne zwłaszcza w pracy opartej na osobistych doświadczeniach w praktyce zawodowej i środowisku Nowego Jorku.

- Ocena warsztatu naukowego

Wybór tematu, postawienie tezy, wybór materiału badań, przeprowadzenie analizy, udowodnienie tezy oraz synteza pracy wykazuje znakomity warsztat naukowy oparty o naturalne zaangażowanie autora w podkreślenie znajomości racjonalnych podstaw nauki.

- Ocena wyników i możliwości wykorzystania praktycznego pracy doktorskiej

Poznanie pracy sprawiło mi osobistą przyjemność z uwagi na oparcie pracy o wieloletnią praktykę zawodową autora oraz jego umiejętność jednoczesnego całościowego i detalicznego widzenia i odczuwania. Wykazał umiejętność czytelnego przedstawienia istotnych związków między regulacjami prawnymi, a twórczością architektoniczną. Wykazał, że w latach badań oba te procesy znajdowały się w sprzężeniach zwrotnych i elastycznego podporządkowania. Podkreślił znaczącą rolę kompromisu wynikającą z sytuacji w okresie badawczym. Wszystkie dostrzeżone i przeanalizowane zależności w procesie realizacji szkół są nie tylko możliwe, ale wskazane do wykorzystania tu i teraz.

Wniosek końcowy

Podsumowując recenzję stwierdzam, że rozprawa doktorska Pana mgr inż. arch. Andrzeja Dudzińskiego pod tytułem "Architektura Szkół Publicznych stopnia podstawowego zrealizowanych w latach 2002-2013 w środowisku intensywnej zabudowy miejskiej Nowego Jorku" opracowana na Wydziale Architektury Politechniki w Białymstoku pod opieką promotorską Pana dr hab. inż. arch. Zdzisława Pełczarskiego prof. Politechniki Białostockiej odpowiada wymogom stawianym pracom doktorskim w myśl Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r. (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm. Dz. U. z 2005 r. nr 164 poz. 1365) wraz z późniejszymi zmianami z dn. 01.10.2011 r.

Wnoszę więc do Rady Wydziału Architektury Politechniki Białostockiej o przyjęcie pracy i dopuszczenie do publicznej obrony oraz przyznanie wyróżnienia.

